

Overvågning. De seneste afsløringer af samarbejdet mellem tysk og amerikansk efterretningstjeneste får den tyske regerings forargelse til at tage sig noget malplaceret ud.

Spionage mellem venner

AF JAN BO HANSEN

Den tyske befolkning har haft mulighed for at lære sig mange nye ord og begreber under de seneste års afsløringer af amerikansk efterretningsvirksomhed i landet. Det nyeste er *selektorer*, et begreb, der kan dække mange forskellige ting: IP-adresser, mail-adresser, telefonnumre, men også begreber, institutioner...

Spionagen tjener jo officielt kampen mod terrorismen. At man skulle tjene den ved at aflytte forbundskanslerens telefon var ikke indlysende. Angela Merkel blev da også lettere pikeret, da det blev afsløret i 2013. Spionage mellem venner, det går slet ikke, sagde hun i oktober 2013 og blev meget citeret for udsagnet i det følgende.

Men venner er et begreb fra det personlige liv. Stater har som bekendt ikke sådan noget, til gengæld har de til overflod interesser, og disse interesser dikterer dem at aflytte andre staters ledere.

Hvis jeg vil vide, hvad den tyske forbundskansler mener, ringer jeg hende op, sagde Barack Obama ganske vist. Men derfor kan det jo alligevel være af interesse at høre, hvad hun fortæller sine politiske fortrolige derhjemme. Så kan man sammenholde de to sæt data og måske lære noget af det.

Anledningen til disse vidtløftigheder er den nye runde i afsløringerne, der får den tyske regerings forargelse til at tage sig noget malplaceret ud: Bundesnachrichtendienst, BND, har gennem årene aflyttet mangt og meget over hele kloden og givet de indsamlede data videre til den amerikanske søsterorganisation, National Security Agency, NSA.

Blandt de mange udsponierede var franske politikere, Europa-Parlamentets medlemmer, men også statslige institutioner og private firmaer.

Genstand for opmærksomheden var EADS, der i dag hedder Airbus Group, og dets datterselskab Eurocopter, førende inden for militært udstyr. En række andre virksomheder, tyske som udenlandske, var blevet udspioneret.

Kort efter kom det frem, at BND ikke blot havde givet materialet videre til amerikanerne, men også selv havde analyseret det, nu da man havde fat i det.

Kanslerens kontor var også blevet orienteret, og det var sket allerede i 2008, måske også før, ja måske havde man været orienteret siden 2002, da den tyske regering indgik aftalen om dette samarbejde med amerikanerne, muligvis uden at kende hele rækkevidden.

Politisk ansvar

I forvejen undersøger en parlamentarisk kommission NSAs virksomhed i Tyskland. Her er højtstående medarbejdere fra BND blevet afhørt om de såkaldte selektorer. Den tyske opposition har forlangt, at disse data offentliggøres, og også, at de politisk ansvarlige indkaldes som vidner.

Såvel forbundskansleren som udenrigsministeren har meddelt, at de naturligvis vil møde op, hvis de bliver indkaldt, men at de frygter, de ikke kan bidrage til sagens opklaring. Forbundskansleren har meddelt, at en offentliggørelse af selektorerne kun vil ske med amerikanernes billigelse, og man kan gå

På Alexanderplatz taler en aktivist ved bronzeskulpturen *Anything to Say?* af den italienske kunstner Davide Dormino. Fra venstre skulpturer af NSA-whistlebloweren Edward Snowden, WikiLeaks-grundlæggeren Julian Assange og den dømt amerikanske soldat Chelsea Manning. Helte for mange i et Tyskland, der nu konfronteres med egen dobbeltmoral.

FOTO: AFP PHOTO/TOBIAS SCHWARZ

ud fra, at den ikke vil blive givet. Det vil ganske enkelt sige for meget om, hvad amerikanerne søger efter, og med hvilke midler det sker.

Forbundsregeringens dementier følger det vanlige mønster: I første omgang var der tale om en nyhed, der slog de ansvarlige med forbløffelse. I anden omgang kom det frem, at kanslerkontoret havde været bekendt med sagen siden 2008 og efter et stykke tid 2005, efter endnu nogen tid 2002, da den tyske og den amerikanske regering indgik en aftale om efterretningstjenesternes samarbejde.

Det, der er offentliggjort og nagelfast, indrømmes. Alt andet dementeres på en sådan måde, at man senere kan sige, det ikke var rigtigt dementeret.

Die Linkes frontfigur, Gregor Gysi, der hurtigt griber til store ord, har talt om landsforræderi. BNDs præsident, Gerhard Schindler, som det rettede sig imod, har afvist det i stærke vendinger. Han vil vogte sig for at anlægge sag, hvilket Gysi gerne vil have ham til.

Også forbundskansleren er blevet angrebet for at misrøgte tyske interesser. Det baserer sig på grundlovens ord om, at forbundskansleren er forpligtet til at afvende skader fra Tyskland. Denne artikel har også været anvendt mod hende i forbindelse

med Grækenland, men der er jo i disse tilfælde tale om en tolkning af begivenheder og forløb, der kan ligge langt ude i fremtiden.

Men hovedkritikken retter sig mod Thomas de Maizière, en af Angela Merkels nærmeste medarbejdere. Kernen i beskyldningerne er, at den nuværende indenrigsminister allerede blev underrettet om denne aktivitet i 2008, da han var leder af forbundskanslerens apparat og ansvarlig for efterretningstjenesternes. Han benægter at have givet tilladelse til overvågning af tyskere – for ikke at tale om industrispionage, det ord, der hænger i luften – og mener tværtimod at have afværget den, eller dog i det mindste forsøgt at afværge den.

Spioneret for USA

Det står fast, at Bundesnachrichtendienst gennem mange år har spioneret mod europæiske mål og leveret materialet videre til NSA. Det var NSA, der leverede de selektorer, der var af interesse. Der var ikke kun tale om massedata, men om indholdet af samtaler, dokumenter etc.

To til fire gange dagligt blev der leveret nye selektorer fra NSA, og BND gik herefter i gang med indsamlingen. Hvis selektorerne indeholdt tyske begreber, skulle de sorteres fra, da

Frankrig. Nationalforsamlingen har givet landets efterretningstjeneste vide beføjelser til at overvåge og aflytte landets borgere – og ikke kun, når der er mistanke om terrorisme. En lov, der sigter alt for bredt og vil undergrave grundlæggende rettigheder, mener kritikere.

Patriot Act à la Française

AF ASKE MUNCK

PARIS – Politikeren og forfatteren Benjamin Franklin, der også var en af USAs grundlæggere, mente, at »et folk, der er parat til at ofre en smule frihed for en smule sikkerhed, hverken fortjener det ene eller det andet og ender med at miste begge dele.« Og ifølge en lang række borgerrettighedsorganisationer er det lige præcis, hvad der er ved at ske i Frankrig i disse dage.

For stemningen er i dag – knap tre måneder efter terroren mod satirebladet Charlie Hebdo og supermarkedet Hyper Casher, der kostede 17 livet – ikke ulig den, som herskede i USA efter angrebene på World Trade Center og Pentagon 11. september 2001.

Paranoiaen driver mildest talt ned ad central-administrationens vægge, landet befinder sig i højeste terrorberedskab, og ved alle trafikale knudepunkter og ikoniske landemærker pa-

truljerer tungt bevæbnet militær. Og ganske som da præsident George W. Bush tvang den kontroversielle Patriot Act igennem kort efter angrebene på tvillingetårnene, har den franske regering i hast og uden større diskussion presset en vidtgående antiterrorlovpakke igennem Nationalforsamlingen.

Lovpakken giver efterretningstjenesterne vide beføjelser til at aflytte og overvåge borgerne og skrinlægger det hidtidige krav om, at en dommer skal forhåndsgodkende aflytninger, hvilket nu bliver en simpel administrativ procedure.

Efterretningstjenesterne får fremover lov til at gøre udstrakt brug af de såkaldte *IMSI-catchers* – bærbare mobilsendemaster, der er i stand til at registrere al elektronisk kommunikation i en radius af 500 meter. Ligesom alle internetudbydere vil få installeret en særlig overvågningslogaritme, der automatisk varsler efterretningstjenesten, hvis den opsnapper mistænkelig færden på nettet.

Den største ændring er imidlertid nok, at så

drastiske metoder ikke blot må tages i brug i forbindelse med forebyggelse og bekæmpelse af terrorisme, men også mod »organiseret kriminalitet« og »voldelige optøjer, der kan true de republikanske institutioner«. Men ikke nok med det: Målet kan også være »at sikre Frankrigs nationale uafhængighed« eller landets »økonomiske, industrielle og videnskabelige interesser«.

For bredt, for upræcist

Et alt for bredt og upræcist grundlag for at retfærdiggøre efterretningsarbejdet, der risikerer at banalisere overvågningen af landets borgere, mener en bred vifte af kritikere, der indbefatter et par snese franske parlamentarikere og alt fra dommerstandens forening til menneskerettighedsorganisationer som Human Rights Watch, La Ligue de droits de l'homme og Amnesty International samt ikke mindst den internationale journalistorganisation Reporters sans frontières, der frygter, at loven aldeles vil undergrave kildebeskyttelsen.

Kritikerne kalder loven en fransk Patriot Act, og filosofen Régis Débray taler ligefrem om en »ny demokratisk McCarthyisme«, ligesom hans kollega François de Bernard kalder den en »moderne version af den britiske filosof Jeremy Benthams panoptikon-fængsel«, hvor fangevogteren hele tiden kunne se den indsatte, uden at han kunne se fangevogteren.

Ja, enkelte har sågar sammenlignet situationen med den amerikanske science-fictionforfatter Philip K. Dicks dystopiske fremtidsvision i novellen 'Minority Report', hvor synske mutanter hjælper politiet med at anholde kriminelle, før de har begået deres forbrydelse.

Ikke helt upassende, eftersom lovens forfatter, Jacques Urvoas, til de franske medier har erklæret, at »efterretningstjenesterne ikke havde tilstrækkeligt vide beføjelser til at foregribe attentaterne (på Charlie Hebdo og Hyper Casher, *red.*)«.

Der er dog også voldsom intern kritik af loven i regeringens egen lejr, ligesom Jean-Marie Delarue, formand for CNCIS, der fører juridisk tilsyn med myndighedernes overvågningsopgaver, har advaret om risikoen ved at »fiske med trawl«, som han siger til de franske aviser.

Men hverken premierminister Manuel Valls eller indenrigsminister Bernard Cazeneuve er til at hugge eller stikke i.

Valls har med en sælsomt modereret gallisk parafrase af George W. Bush' *»you're either with us or with the enemy«* noteret, at debatten om loven har demonstreret, at »der er nogle, som har forstået statens rolle, og andre som ikke har.«

Indenrigsminister Cazeneuve har skruet en tand højere op for retorikken og direkte kaldt dem, der hævder, at loven risikerer at føre til et overvågningsamfund, for »løgnere«.

Overraskende nok har regeringen i sin egen begrundelse for den nye lovpakke erklæret, at »efterretningsagenter ofte uberettiget eksponeres for straffetlige risici« – læs: agenterne bryder ofte loven i deres arbejde.

Massepsykose

Men den begrundelse giver politolog Thomas Guénolé fra det samfundsvidenskabelige forskningscenter Cévipof i Paris ikke fem flade cent for. Han kalder loven både »debil« og »decideret farlig« og understreger, at regeringen forsøger at proppe loven ned i halsen på borgerne med argumentet om, at det er nødvendigt for at sikre kampen mod terrorismen.

Derfor var det da også påfaldende, at regeringen samtidig med hastedebatten om den nye lov kunne afsløre, at efterretningstjenesterne allerede har afværget fire-fem terrorangreb siden angrebene i januar.

»Men den massepsykose, der har lagt sig over Frankrig efter angrebene i januar, gør nærmest al kritik umulig,« siger Guénolé til Weekendavisen og tilføjer, at loven under ingen omstændigheder vil virke, idet efterretningstjenesterne i forvejen er ved at drukne i oplysninger.

Det samme sagde Frankrigs førende kriminolog Alain Bauer til mig i dagene efter terrorangrebene i januar. Han understregede, at der ikke var brug for flere informationer, men derimod bedre analyser.

»Alle de attentatmænd, der har begået terror i Frankrig i de seneste 10-20 år, har været kendt af efterretningstjenesterne,« forklarede han dengang.

Men nogen reform eller styrkelse af den analy-

tiske del af efterretningsarbejdet er der ikke lagt op til i lovpakken.

Og derfor risikerer man ifølge Oriane Piquer-Louis, IT-ekspert og næstformand for foreningen af non-profit internetudbydere Fédération FDN, at spille efterretningstjenestens tid med at jage rundt efter en masse falske positive:

»Det bliver en ekstremt dyr lov, der bliver ineffektiv, og som samtidig vil undergrave vores grundlæggende rettigheder ved at give premierministeren og efterretningstjenesten næsten fuldstændig frie hænder,« siger hun til Weekendavisen.

Og franskmændene, der ellers normalt hæger om privatlivets fred og hverken vil fotograferes på åben gade eller sætte navneskilte på deres dør, accepterer tilsyneladende, at lovpakken bliver ekspresbehandlet uden nogen videre diskussion. »De er bange for, hvad der sker, hvis den ikke bliver vedtaget,« siger hun og tilføjer, at »franskmændene er blevet groft manipuleret af deres politikere.«

Kundera

Både Oriane Piquer-Louis, Thomas Guénolé og en række andre kritikere frygter misbrug af de vide beføjelser, sådan som man allerede har set det adskillige gange i de senere år i Frankrig med ulovlige aflytninger af for eksempel kontroversielle journalister.

De minder om, at aftenavisen Le Monde for nylig kunne afsløre, at udenrigsefterretningstjenesten DGSE allerede i dag foretager en massiv ulovlig overvågning af såvel egne borgere som udlændinge, hvis oplysninger hobes op uden for al offentlig kontrol.

Den tjekkiske forfatter Milan Kundera, der gik i eksil i Frankrig i årene efter Sovjetunionens invasion af Tjekkoslovakiet, er en af lovens skarpeste kritikere. Han mindede for nylig i samme aftenavis om lighederne mellem vores moderne demokrati og de totalitære styre på den anden side af fordums jerntæppe – ikke mindst når det drejer sig om personlig frihed.

»Her retfærdiggør man det (overvågning, *red.*) med henvisning til en hellig ret til at vide, hvad der foregår. Men kunne det kommunistiske politi, der proppede vores soveværelser med mikrofoner, ikke hævde at have samme ret til at vide, hvad der foregik?«

Udviklingsorienteret teamleder

med stor faglig viden og et stærkt engagement for sygeplejerskernes arbejdsliv

Ser du også sygeplejerskerne som afgørende i de kommende års udvikling af sundhedsvæsenet?

Vil du sammen med os fastholde at Dansk Sygeplejeråd Kreds Hovedstaden har en stærk position, når faget, sygeplejerskernes arbejdsvilkår og sundhedsvæsenet skal udvikles?

Vil du være med til at DSR Kreds Hovedstaden kommer med bud på nye løsninger, har fingeren på pulsen og sætter dagsorden i et tæt samspil med medlemmerne?

Vil du arbejde for at DSR Kreds Hovedstaden fastholder og udbygger sin position

som den naturlige samarbejdspart ingen kan komme uden om i en tid med hastige forandringer?

Læs uddybende beskrivelse om kredsen samt stillingsprofil på www.dsr.dk/hovedstaden/job

Ansøgningsfristen er tirsdag den 26. maj 2015, kl. 10.00. Vi modtager **kun elektroniske ansøgninger** via linket på hjemmesiden.

Dansk Sygeplejeråd